

บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย ทั้งที่มาจาก การเลือกตั้ง และการแต่งตั้ง

รศ.ณรงค์ พ่วงพิศ

ความนำ

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา จนถึงสมัยที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในยุคปัจจุบัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยภายใต้ระบอบรัฐสภาที่มาจาก การแต่งตั้งประเภทเดียว ปรากฏอยู่ตามรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้ง และจากการแต่งตั้งในจำนวนเท่าๆ กันปรากฏอยู่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 สำหรับระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ต่อเนื่องกันตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2495 ยกเว้นระหว่าง พ.ศ. 2489 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 มีระยะเวลาระหว่างวันที่ 27 มิถุนายน - 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม มีระยะเวลาระหว่างวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 - 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 รัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวนี้ระบบรัฐสภาของไทยมีสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติเพียงสภาเดียว

ในระยะแรกมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การแต่งตั้งเพียงประเภทเดียวในช่วงเวลาเพียง 4 เดือนเศษ หลังจากนั้นก็มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งและแต่งตั้งในจำนวนเท่าๆ กัน ในช่วงเวลา 20 ปี การที่รัฐธรรมนูญฉบับแรกมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การแต่งตั้ง เพียงประเภทเดียวเพราะเป็นการเริ่มต้นในระบอบประชาธิปไตยใหม่ๆ หลังจากนั้นก็มีรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งและแต่งตั้ง แต่ก็ยังให้น้ำหนักความสำคัญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งและการแต่งตั้งในลักษณะเท่าๆ กันหรือระบบ 50 ต่อ 50 เปอร์เซนต์ ดังนั้นจึงสมควรพิจารณาบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งและการแต่งตั้งในสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว ว่าได้ทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติในภาพรวมอย่างไร

1. การสร้างฐานอำนาจของฝ่ายบริหารในสภาผู้แทนราษฎร

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ ในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 กำหนดให้รัฐสภาไทยเพียงสภาเดียว เรียกว่าสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา 10 ในพระราชบัญญัติธรรมนูญฯ ระบุให้คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารซึ่งประกอบด้วย พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) พันเอกพระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุม

เสน) และพันเอกพระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมศิริ) เป็นผู้ใช้อำนาจแทนคณะราษฎร แต่งตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราวจำนวน 70 นาย ทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไปจนกว่าจะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475

การที่คณะราษฎรยังไม่มีกร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทันที เพราะคณะราษฎรมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมสถานการณ์ในหัวเลี้ยวหัวต่อในทางการเมืองให้เป็นที่เรียบร้อย จึงต้องใช้เวลาสำหรับการเตรียมที่จะให้มีการเลือกตั้ง โดยจะมีข้อกำหนดให้มีการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญที่จะร่างขึ้นใช้แทนฉบับแรกต่อไป

ผู้แทนราษฎรชั่วคราวที่ได้รับการแต่งตั้งจำนวน 70 คน เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2475 นั้น เป็นพลเรือน 52 คน เป็นทหาร 16 คน และเป็นตำรวจ 2 คน¹ ทั้งหมดล้วนมาจากกลุ่มขุนนางข้าราชการทั้งสิ้น ยกตัวอย่าง เช่น พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) พันเอกพระยาทรงสุรเดช พันเอกพระยา ฤทธิอัคเนย์ หลวงประดิษฐ์มนูธรรม (นายปรีดี พนมยงค์) หลวงโกวิทอภัยวงศ์ (นายควง อภัยวงศ์) พันตรีหลวงพิบูลสงคราม (แปลก ชีตตะสังคะ) ฯลฯ เป็นต้น ผู้ที่ร่วมกันก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองส่วนใหญ่มากเกือบทั้งหมดก็มาจากกลุ่มขุนนางข้าราชการ

เห็นได้ว่า การแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งแรกนั้น มีพลเรือนได้รับการแต่งตั้งมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องผู้รักษาพระนครแม้จะเป็นฝ่ายทหารก็จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถของขุนนางข้าราชการฝ่ายพลเรือนมาช่วยประดับประดาฝ่ายนิติบัญญัติให้เข้มแข็ง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของคณะราษฎร

ภายหลังได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475 ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 พร้อมกับได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรี ในรัฐธรรมนูญและบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 มาตราที่ 65 ได้ระบุไว้ว่าถ้าราษฎรที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังมีการศึกษาไม่จบประถมศึกษา สามัญมากกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมดและอย่างช้าต้องไม่เกินกว่าสิบปี นับตั้งแต่วันใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 จะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง (สมาชิกประเภทที่ 1) และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง (สมาชิกประเภทที่ 2)

ต่อมารัฐบาลได้ออกประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดให้กรมการอำเภอดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนตำบลซึ่งผู้แทนตำบลจะเป็นผู้เลือกตั้งผู้แทนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม ถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2476 หลังจากนั้นได้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปรากฏว่าได้ผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง (สมาชิกประเภทที่ 1) จำนวน 78 นาย

ครั้นถึงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2476 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 จำนวนทั้งสิ้น 78 คน ประกอบด้วยฝ่ายทหาร 49 คน ฝ่ายพลเรือน 28 คน และฝ่ายตำรวจ 1 คน² ซึ่งเป็นไปได้ว่าสมาชิกประเภทที่ 1 (เลือกตั้ง) อาจจะมีบุคคลที่เป็นคนของ

¹ ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. (2526). วรรณกรรมไทยเรื่อง "รัฐสภาไทยในรอบ 42 ปี. (กรุงเทพฯ : มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ). หน้า 17 - 20.

² แหล่งเดิม. หน้า 108 - 110.

ฝ่ายคณะราษฎรแต่เดิมอยู่บ้าง แต่สมาชิกประเภทที่ 2 (แต่งตั้ง) นั้นค่อนข้างจะแน่นอนว่าย่อมเป็นคนที่มีความรู้และฐานะเป็นฐานรากทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าภายใต้พระราชบัญญัติการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้แต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวที่มาจากฝ่ายพลเรือนถึง 52 คน ในขณะที่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 รัฐบาลได้แต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 จำนวน 78 คนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งในจำนวนนี้มาจากฝ่ายพลเรือนเพียง 28 คน เท่านั้น ขณะที่ฝ่ายทหารกลับได้รับการแต่งตั้งเข้ามาถึงจำนวน 49 คน เพิ่มขึ้นจากเดิมที่ได้รับการแต่งตั้งภายใต้พระราชบัญญัติการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวเพียง 16 คน

การที่มีความแตกต่างกันเช่นนี้ เป็นเพราะภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆ หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ซึ่งเป็นผู้นำคนสำคัญของผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นมันสมองของคณะราษฎร ฝ่ายพลเรือนจึงเข้าไปมีบทบาทในสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งเป็นจำนวนมาก แต่ภายหลังเมื่อเกิดการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองโดยพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาจากรัฐบาลของพระยามโนปกรณ์นิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 และพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้คณะทหารมีอำนาจมากยิ่งขึ้น มีผลทำให้ฝ่ายทหารได้รับการแต่งตั้งให้สมาชิกสภาผู้แทนถึง 49 คน จากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งทั้งหมด 78 คน

ต่อมาใน พ.ศ. 2480 พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (9 สิงหาคม พ.ศ. 2480 – 21 ธันวาคม พ.ศ. 2480) ได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน 91 คน มากกว่าชุดก่อน (ชุดที่มีการเลือกตั้งเมื่อ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476) จำนวน 13 คน ดังนั้นจึงได้มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 เพิ่มขึ้นอีก 13 คน เพื่อให้มีจำนวนเท่ากัน¹ ซึ่งได้มีการแต่งตั้งในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2480 ปรากฏว่ามีสมาชิกที่มาจากฝ่ายทหาร (ทั้งบก – เรือ – อากาศ) จำนวน 8 คน มาจากฝ่ายพลเรือน 5 คน

ต่อมาเมื่อเกิดการรัฐประหารโดยการนำของพลเอกผิน ชุณหะวัณ ผู้บัญชาการทหารบก ในนามของ “คณะบริหารประเทศชั่วคราว” เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 ทำให้รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามสิ้นสุดลง และรัฐสภาที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาจากการเลือกตั้ง) ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ต้องยุบเลิกไปด้วยนั้น “คณะบริหารประเทศ” ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 กลับมาใช้ใหม่ พร้อมกันนั้นก็ได้มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ตามมาตรา 65 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2475² ในวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 ภายหลังจากที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจอมพล ป. พิบูล

¹ แหล่งเดิม. หน้า 244 – 247.

² ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475

สงคราม เป็นนายกเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 (29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 – 6 ธันวาคม พ.ศ. 2494) เป็นการชั่วคราว

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ที่ได้รับการแต่งตั้งมาเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 มีจำนวน 123 คน โดยผู้บริหารประเทศชั่วคราวได้สั่งให้สมาชิกประเภทที่ 2 นี้ ทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปพลางก่อนจนกว่าจะได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากกาแต่งตั้งนี้ เป็นส่วนที่มาจากฝ่ายทหารถึง 91 คน ในขณะที่ฝ่ายพลเรือนมีจำนวน 21 คน และมาจากตำรวจ 11 คน¹

ต่อมาในวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ.2494 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นการถาวรและได้ประกาศให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2482 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2483 ในวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2494

จนกระทั่งในวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2495 จึงได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้คงมีสภาเพียงสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร และในวาระเริ่มแรกภายในระยะเวลาสิบปี นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท มีจำนวนเท่ากัน² และในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2494 รัฐบาลได้จัดให้มีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 มีจำนวนผู้ที่ได้รับเลือกทั้งหมด 123 คน เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ที่ได้รับการแต่งตั้งมาเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2494

ต่อมาใน พ.ศ.2500 รัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้จัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 จำนวน 160 คน ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 เนื่องจากสมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรจะสิ้นสุดลงตามวาระในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ยังมีได้มีการแต่งตั้ง เพราะเกิดความยุ่งยากทางการเมือง

โดยในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 คณะทหารอันมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้า ได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศทำให้ความเป็นนายกรัฐมนตรีของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม สิ้นสุดลง ต่อมาในวันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2500 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีการประกาศเรื่องการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้คงบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 ต่อไป โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าให้สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 สิ้นสุดลง และให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ 1 ภายใน 90 วัน และจะโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ 2 จากบุคคลซึ่งทรงเห็นสมควร มีจำนวนไม่เกิน 123 คน และในระหว่างที่สมาชิกประเภทที่ 1 ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ให้สภา

¹ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. (2526). เล่มเดิม. หน้า 709 – 711.

²สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ บรรณาธิการ. (2520). สยามจดหมายเหตุบันทึกข่าวสารและเหตุการณ์บันทึกประวัติศาสตร์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2519. (กรุงเทพฯ : บริษัทสยามบรรณจำกัด). หน้า 146

ผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ 2 ไปพลางก่อน โดยก่อนที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นหน้าที่ของผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการและในวันเดียวกันนี้เองก็ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 121 นาย¹

การแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2500 ประกอบด้วยฝ่ายทหาร 104 คน ฝ่ายตำรวจ 3 คน และฝ่ายพลเรือน 14 คน รวมทั้งสิ้น 121 คน ทั้งนี้เนื่องจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 เป็นการนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดังนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ 2 จึงมีทหารเป็นจำนวนมากทั้งทหารบก เรือและอากาศ อันเป็นฐานอำนาจของผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร สำหรับพลเรือนและตำรวจ มีเพียงส่วนน้อยและได้รับการแต่งตั้งเพื่อช่วยเหลือสภาผู้แทนทางด้านกฎหมายเป็นสำคัญ

ในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2500 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐบาลได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับการเลือกตั้งจำนวน 160 คน

สภาผู้แทนราษฎรที่ประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ 1 และสมาชิกประเภทที่ 2 ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 ได้สิ้นสุดเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2502 เพราะเกิดการปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และคณะปฏิวัติได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว รวมทั้งยกเลิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่าการที่คณะทหารกระทำการรัฐประหารเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 นั้นเป็นการยึดอำนาจเพื่อให้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีความมั่นคงมากขึ้น เพราะก่อนหน้านี้เมื่อ พ.ศ. 2490 คณะทหารได้ทำการรัฐประหารมาแล้วและใช้รัฐธรรมนูญ 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ทำให้รัฐสภาซึ่งประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทน (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 ดำรงตำแหน่งต่อไป ทำให้เสียงสนับสนุนรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงครามไม่มั่นคง คณะทหารจึงยึดอำนาจและหันกลับไปใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495

2. บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475

ในระยะแรกของการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราว พ.ศ.2475 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 70 คนนี้ ได้รับการแต่งตั้งมาจากคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ดังนั้นสมาชิกสภาเหล่านี้จึงให้การสนับสนุนการบริหารประเทศของรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ เช่น การตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ พระราชบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของราษฎร พระราชบัญญัติเกี่ยวกับความยุติธรรมในสังคม ฯลฯ เป็นต้น พระราชบัญญัติเหล่านี้ส่วนใหญ่จะได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

¹ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. (2526). เล่มเดิม. หน้า 884 – 888.

การตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ มีอยู่หลายฉบับ แต่ที่สำคัญได้แก่ร่างพระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2475 เนื่องจากคณะราษฎรเห็นความสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงได้ร่างพระราชบัญญัติ โดยหลวงประดิษฐมนูธรรม กรรมการราษฎร (รัฐมนตรี) ขณะนั้น เป็นผู้เสนอนโยบายที่ต้องการจะห้ามหนังสือพิมพ์มิให้ลงข้อความก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ เนื่องจากทางราชการไม่ต้องการที่จะถอนใบอนุญาตของหนังสือพิมพ์ที่ลงข่าวอันอาจจะนำความไม่สงบเรียบร้อยมาสู่บ้านเมือง ด้วยเกรงว่าอาจจะมีคนตกงานได้ จึงได้มีบทผ่อนผันโทษของหนังสือพิมพ์ให้เบาบางลง ด้วยการให้ผู้รับผิดชอบจะต้องส่งให้หนังสือพิมพ์ออกจำหน่ายได้ แต่จะต้องส่งต้นฉบับให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจข่าวเสียก่อน¹

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สำคัญฉบับนี้ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวที่มาจากการแต่งตั้ง พ.ศ.2475 บางคนได้อภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการร่างพระราชบัญญัตินี้ ดังเช่น พระยามานวราชเสวี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวแสดงความเห็นด้วยกับการช่วยเหลือคนงานมิให้ตกงานแต่ก็ได้ทักท้วงว่าการตรวจสอบข่าวอาจจะเป็นไปได้ยาก เพราะผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการตรวจสอบข่าวนั้นน้อย แทนที่จะเป็นประโยชน์ อาจจะเป็นผลเสียได้ จึงเห็นว่าถ้าผิดก็ควรสั่งปิดหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นทันที แต่ตรงข้ามกับความเห็นของนายมังกร สามเสน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวอีกผู้หนึ่งเห็นว่าตามร่างพระราชบัญญัติที่รัฐบาลไม่มีนโยบายปิดโรงพิมพ์เป็นนโยบายที่ดี ส่วนนายสงวน ตุลารักษ์ นั้นเห็นด้วยสำหรับการตรวจข่าว และพระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตชาติได้เสนอให้ห้ามมิให้หนังสือพิมพ์นำเอกสารของรัฐบาลหรือของสภาซึ่งเป็นของทางราชการและมีกฎหมายห้ามสาธารณชนเอาไปมาลงพิมพ์ก่อนได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่² เป็นต้น

สำหรับร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของราษฎรมีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ ทั้งนี้เพื่อสนองตอบต่อนโยบายที่จะแก้ไขเศรษฐกิจในหลัก 6 ประการของคณะราษฎร แต่ที่น่าสนใจก็คือการร่างพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของคนรวย แต่จะเป็นประโยชน์สำหรับคนยากจน หลวงประดิษฐมนูธรรม กรรมการราษฎร ได้เป็นผู้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า "...ในการที่จะออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็คงประทั่งความเดือดร้อนของชาวนาหรือกสิกรตลอดบุคคลที่ยากจนคนไร้ลงได้..."³

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนเพราะเห็นว่าถ้าไม่รีบประกาศใช้กฎหมาย อาจทำให้ชาวนาต้องเสียหายมากขึ้น เช่น พระยามานวราชเสวี ร้อยโทประยูร ภมรมนตรี นายสงวน ตุลารักษ์และนายมังกร สามเสน เป็นต้น สำหรับผู้ที่มีความเป็นแตกต่างกันออกไปก็มีบ้าง คือ พระยา

¹ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 26/2475. วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2475.

² แหล่งเดิม.

³ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 27/2475. วันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2475.

วิชัยราชสุนทร อภิปรายว่าอาจจะมั่งมีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็คือ การห้ามมิให้เรียกดอกเบี้ยสูงจะเป็นผลดีต่อผู้กู้ แต่ผลร้ายก็คือ ผู้ให้กู้อาจไม่ยอมให้กู้ เพราะได้ไม่คุ้มกับผลประโยชน์ ผู้กู้หมดโอกาสจะได้เงินไปลงทุน จึงให้สภาพิจารณาว่าสมควรจะออกพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ ส่วนพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์เห็นด้วยกับการออกพระราชบัญญัตินี้ แต่ก็เห็นว่าควรเลื่อนเวลาบังคับใช้ออกไปก่อน สำหรับพันตำรวจโทหลวงแสงนิติศาสตร์เห็นว่ารัฐบาลยังมีได้เตรียมการช่วยเหลือหรือให้ชวนาทู้เงินจากนายทุนได้ เพราะฉะนั้นถ้านายทุนมิให้กู้เงินเพราะดอกเบี้ยต่ำ ชวนาทู้จะเกิดความเดือดร้อน จึงเห็นว่ายังไม่สมควรที่จะออกกฎหมายบังคับใช้

อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัตินี้ก็สามารถผ่านการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวจนสามารถประกาศใช้เป็นกฎหมายบังคับใช้ได้ สะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสนับสนุนการดำเนินนโยบายที่สำคัญตามแนวทางของรัฐบาล

สภาผู้แทนราษฎรยังได้มีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475 ที่คณะอนุกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 9 คน เป็นผู้ร่าง สภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวตั้งแต่วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2475 จนถึงวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2475 จึงแล้วเสร็จ

ขณะที่สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไปที่ละมาตรา พอพิจารณาถึงมาตรา 6 – 7 – 8 ที่ประชุมเห็นว่าจะต้องพิจารณามาตรา 6 – 41 – 46 – 50 – 51 ประกอบกันทั้ง 5 มาตรา ร่วมกันปรากฏว่านายประยูร ภมรมนตรีและพระเจียมวิรัชพากย์ เห็นว่าสภาสมควรปิดอภิปราย ทั้ง ๆ ที่ร่างรัฐธรรมนูญมีทั้งหมดถึง 68 มาตรา ทำให้หลวงประดิษฐมนูธรรม แย้งว่า ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 นี้ควรจะได้อภิปรายกันจนถึงที่สุด เพราะเป็นภาระสำคัญของแผ่นดินราษฎรทั้ง 12 ล้านเศษที่กำลังรอความหวังของรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงไม่เป็นการสมควรที่จะกระทำกันอย่างหละหลวมและรีบปิดอภิปรายแล้วลงมติ ตามความเห็นของหลวงประดิษฐมนูธรรมต้องการที่จะเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายอย่างเต็มที่ เมื่อหมดการอภิปรายแล้วจริง ๆ จึงค่อยปิดการอภิปรายแล้วลงมติ ในที่สุดที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็เห็นสมควรให้เปิดอภิปรายกันต่อไป จนครบถ้วนทั้ง 68 มาตรา¹

สิ่งที่น่าสังเกตให้การอภิปรายของสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนั้นพันตำรวจโทหลวงแสงนิติศาสตร์ได้เสนอขอแก้ไขคำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” เป็น “รัฐสภา” แต่นายดิเรก ชัยนามไม่เห็นด้วย โดยอธิบายให้ที่ประชุมทราบว่า คำว่า รัฐสภา นั้น เป็นคำรวม แปลว่า ปาเลียเมนต์ สภาของอังกฤษมี 2 สภา คือ สภาขุนนางและสภาผู้แทนราษฎร รวมกันเรียกว่า รัฐสภา สหรัฐมี 2 สภา เรียกว่า สภาซันเนทและสภาผู้แทนราษฎรซึ่งรวมเรียกกันว่า คองเกรส แต่สำหรับประเทศไทยมีเพียงสภาเดียวเท่านั้น จึงเห็นควรรวมเรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร² ในที่สุดที่ประชุมเห็นด้วยกับคำว่า สภาผู้แทนราษฎร

จากการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราว พ.ศ.2475 ล้วนแต่มาจากการแต่งตั้งทั้งสิ้น ดังนั้นในการอนุมัติร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เข้าสู่สภาทั้งที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ ส่วนใหญ่สภาผู้แทนราษฎรมักจะรับหลักการและมักมีความคิดเห็นสอดคล้องกับรัฐบาลอยู่เสมอ

¹ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 35/2475. วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2475.

² แหล่งเดิม.

นอกจากนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวยังได้ตั้งกระทู้ถามกรรมการราษฎรในเรื่องต่างๆ เช่น นายบรรจง ศรีจรูญ ตั้งกระทู้ถามกรรมการราษฎรเกี่ยวกับเรื่องการเงินฟุ่มเฟือย และหาหนทางทำให้ราษฎรมีงานทำ¹ หรือกรณีที่นายสงวน ตุลารักษ์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ตั้งกระทู้ถามคณะกรรมการราษฎรเกี่ยวกับการทำงานของสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราว ผลของการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการต่างๆ ที่สภาได้แต่งตั้งขึ้นมา รวมทั้งกิจการที่คณะกรรมการราษฎร กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ได้กระทำอยู่² เป็นต้น

แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 จะมาจากการแต่งตั้ง แต่ก็ได้แสดงบทบาทในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติที่จะพิจารณาร่างกฎหมายที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศทั้งในแง่ของการให้การสนับสนุนรัฐบาลในสิ่งที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ และคัดค้านในสิ่งที่เห็นว่าอาจจะก่อให้เกิดผลเสียกับประเทศและประชาชนโดยส่วนรวม และยังสามารถแสดงบทบาทในการตรวจสอบการทำงานโดยการตั้งกระทู้ถามถึงการบริหารประเทศในด้านต่างๆ อีกด้วย

3. บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475

ภายหลังเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 แล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการแต่งตั้งและการเลือกตั้ง โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 2 ประเภทมีจำนวนเท่าๆ กัน แสดงให้เห็นได้ว่ารัฐบาลขณะนั้นให้ความสำคัญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มาจากการเลือกตั้งและมาจากการแต่งตั้ง ในลักษณะเท่าๆ กัน มิใช่ให้ความสำคัญของสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งมากกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง ทั้งๆ ที่การเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยเพิ่งจะเริ่มต้นขึ้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา จนถึงวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 จึงได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 ซึ่งรัฐสภาประกอบด้วย 2 สภา คือ สภาผู้แทนและวุฒิสภา โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกของทั้งสองสภามาจากการเลือกตั้ง

ตลอดระยะเวลาที่มีการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งที่เรียกว่า **สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ 1** และสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง ที่เรียกว่า **สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ 2** ต่างก็ทำหน้าที่นิติบัญญัติและควบคุมการบริหารประเทศของรัฐบาลโดยผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร ส่วนใหญ่ก็ให้การสนับสนุนรัฐบาล แต่ก็มีบ้างในบางครั้งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งที่มาจากการเลือกตั้งและการแต่งตั้งร่วมมือกันไม่ให้ความเห็นชอบพระราชกำหนด ที่รัฐบาลเสนอความเห็นชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร จนทำให้นายกรัฐมนตรีต้องลาออก

¹ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 20/2475. วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2475.

² สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 30/2475. วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2475.

สำหรับบทบาทในการตราพระราชบัญญัตินั้น สภาผู้แทนราษฎรภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้ร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจนสามารถประกาศใช้เป็นกฎหมายได้เป็นจำนวนมาก เช่น พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงทางการเมือง พระราชบัญญัติทางด้านวัฒนธรรมต่างๆ พระราชบัญญัติทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

พระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินมีด้วยกันหลายฉบับ ที่สำคัญ เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงและกรม แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2476¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2476² พระราชบัญญัติวิธีงบประมาณ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2481³ พระราชบัญญัติปีปฏิทิน พ.ศ. 2483⁴ พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2483⁵ เป็นต้น

พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงทางการเมือง ส่วนใหญ่รัฐบาลนำเสนอเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรเพื่อความมั่นคงของรัฐบาลเสียเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพื่อขัดขวางกลุ่มหรือบุคคลที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากรัฐบาลมิให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานรัฐบาล ซึ่งบางครั้งก็ขัดต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เมื่อเกิดสถานการณ์ทางการเมืองที่ขัดแย้งกัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากพรรคการเมืองต่างๆ จะมีการสนับสนุนรัฐบาล

นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475 เป็นต้นมา จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ส่งผลกระทบกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลมาโดยตลอด บางครั้งถึงขั้นใช้กำลังและมีการจับกุมคุมขังผู้เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในทางการเมือง เช่นกรณีที่รัฐบาลประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎร และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราเป็นการชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2476 หรือการเกิดการรัฐประหารยึดอำนาจของรัฐบาลเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2476 หรือเกิดกบฏบวรเดชในเดือนตุลาคม พ.ศ.2476 หรือการที่รัฐบาลสั่งให้จับกุมกลุ่มบุคคลหนึ่งซึ่งรัฐบาลกล่าวหาว่ากำลังก่อความไม่สงบในประเทศ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2481 เป็นต้น

ในช่วงเวลาที่สถานการณ์ทางการเมืองภายในเกิดความแตกแยกนั้นรัฐบาลก็ต้องอาศัยฐานเสียงจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากพรรคการเมือง ในการตราพระราชบัญญัติขจัดความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้าม เพราะจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

¹ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 24/2476 (สามัญ). วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2476.

² สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 26/2476 (สามัญ). วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2476.

³ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 5/2481 (สามัญ). วันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2481.

⁴ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 6/2483 (สามัญ). วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2483.

⁵ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 6/2483 (สามัญ). วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2483.

ที่มาจาก การแต่งตั้งมีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง ขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งอาจไม่ใช่บุคคลที่สนับสนุนรัฐบาลทั้งหมด

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความมั่นคงทางการเมืองมักมีการเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อการพิจารณาทุกรัฐบาล แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง มักจะให้การสนับสนุนและไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ และมักจะปล่อยให้ เป็นบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่ เช่นการที่รัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2476 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2478 ให้สภาผู้แทนพิจารณาเป็นการเร่งด่วน เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2478¹ โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนเข้าร่วมประชุมทั้ง 2 ประเภทรวมกัน 106 คน

ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีได้แถลงในที่ประชุมว่าได้มีนายทหารชั้นประทวนระดับนายสิบที่ประจำอยู่ในกองพันต่าง ๆ บางหน่วยได้วางแผนประชุมกันเพื่อคิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบรัฐธรรมนูญไปเป็นระบอบเผด็จการ ทำให้รัฐบาลต้องเข้าทำการจับกุมได้เป็นที่เรียบร้อยและทำการสอบสวนเพื่อฟ้องร้องต่อไป แต่เนื่องจากศาลพิเศษที่มีอยู่แต่เดิมไม่มีอำนาจที่จะครอบคลุมมาได้ถึงสถานการณ์ในขณะนั้น จึงต้องตราพระราชบัญญัติศาลพิเศษแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นใหม่ และได้ขอเสนอญัตติด่วนมาให้เปลี่ยนระเบียบวาระ ปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่คัดค้าน

จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากที่ได้เปิดโอกาสได้อภิปรายเพื่อลงมติรับหลักการ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 แสดงความคิดเห็นซักถามและเสนอแนะบ้าง แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 เสนอให้ลงมติรับหลักการเมื่อประธานเสนอให้ที่ประชุมลงมติรับหลักการ สมาชิกที่เห็นด้วยมีจำนวน 91 นาย จากจำนวน 106 คน เมื่อมาถึงวาระที่ 2 ก็เพียงมีการเสนอแนะให้รัฐบาลแก้ไขประเด็นปลีกย่อยเล็กน้อย ครั้นถึงวาระที่ 3 มีสมาชิกยกมือสนับสนุนจำนวน 80 นาย ไม่มีผู้ใดคัดค้าน การพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2478 จึงสามารถออกประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ทั้ง 3 วาระรวด

เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เข้าร่วมประชุม สภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2478 ทั้ง 3 วาระนั้นมีจำนวน 106 คน แต่เมื่อถึงวาระที่ 3 มีผู้สนับสนุน 80 คน ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ดังนั้นจำนวนที่เหลืออีก 26 คนอาจเป็นผู้งดออกเสียงและอาจจะมีบ้างที่ขณะลงมติดำเนินอยู่ในห้องประชุม

สำหรับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติวัฒนธรรมต่าง ๆ (พ.ศ. 2481 – พ.ศ. 2487) รัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัติต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรด้วยกันหลายฉบับ เช่น ร่างพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2483 ร่างพระราชบัญญัติชื่อ สกุล พ.ศ. 2484 ร่างพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 ร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยเฉพาะอย่างยิ่งร่างพระราชบัญญัติทั้ง 3 ฉบับใน พ.ศ. 2484 นั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม แต่มีใช้กฎหมายวัฒนธรรมโดยตรง เหมือนกับร่างพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2483

¹สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 2/2478 (สามัญ) สมัยที่ 2. วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2478

ร่างพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2483¹ ที่รัฐบาลเสนอให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณานั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นผู้อภิปรายทั้งหมดล้วนเป็นบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 เช่น นายเปี่ยม บุญยะโชติ (นครศรีธรรมราช) นายอรุณทองผัชโชติ (พระนคร) นายวุฒิ สุวรรณรักษ์ (สุราษฎร์ธานี) นายเขมชาติ บุญรัตพันธุ์ (ร้อยเอ็ด) นายเตียง ศิริขันธ์ (สกลนคร) ฯลฯ เป็นต้น สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 มีผู้อภิปรายเพียงผู้เดียวซึ่งได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีร่วมรัฐบาล คือ น.อ.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ผลจากการลงมติรับหลักการมีคะแนนเสียงสนับสนุน 102:2 รัฐบาลได้เสนอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้รวดเดียว 3 วาระ และสามารถประกาศใช้เป็นกฎหมายได้

สำหรับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทางด้านเศรษฐกิจภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ให้การสนับสนุนจนสามารถประกาศใช้เป็นกฎหมายได้หลายฉบับ เช่น ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายรัชฎาการ พ.ศ.2481² (เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2481 ประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2487) ร่างพระราชบัญญัติเกลือและร่างพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2481³ (รัฐบาลเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2481 ทั้ง 2 ฉบับ) ร่างพระราชบัญญัติการจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทย พ.ศ.2482⁴ และร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดพันธบัตรออมทรัพย์ในภาวะคับขัน พ.ศ.2488⁵ ฯลฯ เป็นต้น

การที่สภาได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติทางด้านเศรษฐกิจเหล่านี้จนสามารถประกาศใช้เป็นกฎหมายบังคับได้ ก็เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ที่มาจากการแต่งตั้งได้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนรัฐบาล

นอกจากการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แล้วสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังมีบทบาทสำคัญในการให้การรับรองและอนุมัติให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญจำนวน 4 ครั้งและพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489 อีก 1 ฉบับ

¹สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 15/2483 (สามัญ). วันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2483.

²สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 17/2481 (สามัญ). วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2481.

³สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 23/2481 (สามัญ). วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2481.

⁴สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 18/2482 (สามัญ). วันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2482.

⁵สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 2/2488. วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2488.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 2 ประเภททั้งเลือกตั้งและแต่งตั้ง ได้พิจารณาและอนุมัติการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475 จนสามารถประกาศใช้เป็นกฎหมายบังคับใช้ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประกาศ พ.ศ.2482¹ ร่างพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พ.ศ.2483 โดยให้สภาผู้แทนราษฎร มี 2 ประเภทคือ ประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 เป็นกำหนดเวลา 20 ปี² ร่างพระราชบัญญัติเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2485 โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี แต่ถ้ามีเหตุขัดข้องจะไม่สะดวกในการเลือกตั้งก็ให้ตราพระราชบัญญัติตามกำหนดเวลาอีกคราวละไม่เกิน 2 ปีก็ได้³

นอกจากการพิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แล้วสภาผู้แทนราษฎรยังได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489 ตามที่รัฐบาลเสนอให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาอีกด้วยถึง 2 ครั้ง ในการที่รัฐบาลเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489 ต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2488 สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้มีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 ทั้งหมด ในการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร นายจรรยา สืบแสง (ส.ส. ประเภท 2) ที่มาจากการแต่งตั้งได้มีความเห็นว่า "...การแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่ใช่เป็นการแก้ไขเพื่อจะมัดสภากษัตริย์หรือจะทำให้ราษฎรเดือดร้อนเพราะถูกบีบบังคับ แต่เป็นการแก้ไขเพื่อประโยชน์ของราษฎรเอง เช่น ในเรื่องบทเฉพาะกาล เป็นต้น ... มีอายุเพียง 10 ปี แต่เมื่อได้แก้ไขมาครั้งหนึ่งเป็นการผิดไปแล้ว รัฐบาลเสนอขึ้นมาใหม่ เห็นว่ารัฐบาลใจกว้างพอที่จะเลิกบทเฉพาะกาลเข้าพเจ้าเองก็เป็นสมาชิกประเภทที่ 2 และมีความเห็นด้วยว่าบทเฉพาะกาลควรยกเลิก และนอกนั้นการที่จะมีพรรคการเมืองหรือไม่...คงจะเห็นแล้วว่าเมื่อเลิกบทเฉพาะกาล ก็คงจะมีพรรคการเมืองเกิดขึ้นได้โดยไม่มีประเภทที่ 2 เข้ามามีเสียงในสภา..."⁴

ความเห็นของนายจรรยา สืบแสงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งให้ยกเลิกบทเฉพาะกาลที่มีสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งนั้นถือได้ว่านายจรรยา สืบแสงเป็นนักประชาธิปไตยคนหนึ่ง จากการที่เขาเชื่อมั่นในระบบเลือกตั้งตามวิถีทางของประชาธิปไตยมากกว่าที่จะสนับสนุนในระบบแต่งตั้งตามที่ตนเองได้รับเลือกมา

ภายหลังที่ได้มีการยกย่องร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489 เสร็จแล้วได้มีการเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ.2489 และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าประกาศใช้ เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489

¹สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 9/2482 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3. วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2482.

²สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 8/2483 (สามัญ). วันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2485.

³สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4/2488. วันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2485.

⁴สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4/2488 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3. วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2488.

สำหรับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขและทั้งที่มีการยกร่างขึ้นใหม่ รัฐบาลล้วนแล้วแต่ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งที่มาจาก การเลือกตั้งและการแต่งตั้ง แต่ก็มีบางครั้งที่รัฐบาลต้องพ่ายแพ้ในสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๆ ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง (โดยความเห็นชอบของรัฐบาล) อยู่ในสภาฯ

บทบาทของสภาผู้แทนราษฎรที่สามารถควบคุมการบริหารของรัฐบาลจนรัฐบาลต้องแพ้การออกเสียงในสภาผู้แทนราษฎรจนนายกรัฐมนตรีต้องลาออกตามวิถึทางของรัฐธรรมนูญ เท่าที่พอจะยกตัวอย่างให้เห็นได้ คือ ตัวอย่างแรก คือ รัฐบาลแพ้การลงมติ ในสภาผู้แทนราษฎร เกี่ยวกับการที่สภาผู้แทนราษฎรไม่ยอมให้สัตยาบันสัญญาจำกัดยางกับนานาประเทศ เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2477 ด้วยคะแนน 75 ต่อ 25 ทำให้พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีต้องถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง¹ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากรัฐบาลได้ตกลงลงนามในข้อตกลงระหว่างประเทศที่จะส่งยางออกขายเพียง 15,000 ตัน แต่เมื่อความตกลงซึ่งรัฐบาลไทยได้ทำมานี้ผ่านเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรกลับไม่ยอมให้สัตยาบัน มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้ง ได้อภิปรายคัดค้านและไม่ยินยอมที่จะให้สัตยาบัน เป็นจำนวนมาก เช่น นายไต้ ปะณิกบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น²

ตัวอย่างที่สอง รัฐบาลแพ้มติสภาเรื่องการให้มีรายละเอียดงบประมาณโดยชัดเจนเมื่อเดือน กันยายน พ.ศ. 2481 โดยนายถวิล อุดล ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ดกับพวกได้เสนอญัตติขอแก้ไขข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร เกี่ยวกับวิธีการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีต่อสภา โดยให้รัฐบาลเสนอรายละเอียดทั้งรายรับ รายจ่ายตามงบประมาณประจำปีอย่างชัดเจน แต่รัฐบาลคัดค้านว่าไม่สามารถปฏิบัติได้ ปรากฏว่าเมื่อมีการลงมติ ในที่ประชุมเห็นด้วยกับญัตติที่เสนอให้รัฐบาลปฏิบัติด้วยคะแนนเสียง 42 ต่อ 40 เป็นผลทำให้พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ต้องลาออกจากตำแหน่ง³

ตัวอย่างที่ 3 การที่สภาผู้แทนราษฎรคัดค้านร่างพระราชบัญญัติโอนุมัติพระราชกำหนดระเบียบบริหารนครเพชรบูรณ์ พ.ศ.2487⁴ โดยรัฐบาลแพ้การลงมติด้วยคะแนน 36 ต่อ 48 เสียง และร่างพระราชบัญญัติโอนุมัติพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธมณฑลบุรี พ.ศ.2487⁵ โดยรัฐบาลแพ้การลงมติด้วยคะแนน 41 ต่อ 43 เสียง เป็นผลทำให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีต้องถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง

¹ นรนิติ เศรษฐบุตรและโกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์. (2517). เมืองไทยในระบบรัฐสภา. (กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา). หน้า 57 - 58.

² แหล่งเดิม.

³ แหล่งเดิม, หน้า 78.

⁴ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4/2487 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3. วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2487.

⁵ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 5/2488 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3. วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2487.

จากตัวอย่างทั้ง 3 นี้แสดงให้เห็นว่าบางครั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งก็ไม่ได้เห็นด้วยกับฝ่ายรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการเมืองขณะนั้นบรรดาผู้นำทางการเมืองกำลังช่วงชิงความได้เปรียบทางการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะกรณีบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน พ.ศ.2482 ในกรณีตัวอย่างที่ 3

การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ไม่ยอมร่วมมือกับรัฐบาลทั้งๆ ที่ พระราชกำหนดระเบียบบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ พ.ศ.2487 และพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธมณฑลบุรี พ.ศ.2487 มีความสำคัญต่อรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงครามนั้นมีเหตุผลมาจากทั้งทางการเมืองภายนอกและการเมืองภายในประเทศ

ประการแรก สถานการณ์ของประเทศไทยขณะนั้น ขบวนการเสรีไทยมีความเคลื่อนไหวในการต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นที่จะเตรียมปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย ขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มว่าญี่ปุ่นคงจะพ่ายแพ้สงครามอย่างแน่นอนการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลของประเทศไทยในช่วงนี้ เพื่อให้จอมพล ป.พิบูลสงครามผู้ซึ่งสนับสนุนญี่ปุ่นต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี น่าจะเป็นผลดีต่อประเทศไทย

ประการที่สอง ขณะนั้นสมาชิกของขบวนการเสรีไทยส่วนหนึ่งได้แทรกซึมเข้าไปอยู่ในสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 จึงเปิดโอกาสให้สามารถโค่นล้มฝ่ายที่สนับสนุนญี่ปุ่นได้ในการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร

ประการที่สาม ขณะนั้นการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกลุ่มอำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีหัวหน้าฝ่ายอำนาจนิยมกับกลุ่มอำนาจของนายปรีดี พนมยงค์ ประธานผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน หัวหน้าขบวนการเสรีไทยซึ่งเป็นหัวหน้าไทยเสรีนิยมกำลังเข้มข้นมากขึ้น

ดังนั้นการที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม เสนอประกาศใช้พระราชกำหนดทั้ง 2 ฉบับในเวลาที่เปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร จึงกลายเป็นเงื่อนไขของฝ่ายที่ต่อต้านอำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงครามได้อย่างเหมาะสม โดยที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็อาจจะคาดไม่ถึงว่าสถานการณ์จะลงเอยอย่างนี้ แม้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ซึ่งโดยปกติสนับสนุนรัฐบาลอยู่แล้วแต่มาครั้งนี้กลับไม่ยอมร่วมมือกับรัฐบาล

สำหรับการแถลงนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลใหม่ทุกรัฐบาลภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 รัฐบาลล้วนได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้เข้ามาบริหารประเทศ แต่ขณะเดียวกันสภาก็สามารถที่จะตรวจสอบท้วงติงในนโยบายที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบในทุกกระทรวง ทบวง กรม เป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งมักจะไม่ค่อยแถลงความคิดเห็น แต่ถนัดจะยกมือให้การสนับสนุนรัฐบาลเสียมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตนเองได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลจึงค่อนข้างจะรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นสำคัญ

ในการตั้งกระทู้ถามรัฐบาลเมื่อเทียบกันระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 จะพบว่าสมาชิกประเภทที่ 1 จะตั้งกระทู้ถามรัฐบาลมากกว่าประเภทที่ 2 จนบางครั้งมีผลทำให้รัฐบาลต้องลาออกดังเช่น กระทู้ถามของนายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี ที่ตั้งกระทู้ถามด่วนมาก เรื่อง สงสัยเจ้าพนักงานของกรมพระคลังข้างที่ กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.

2480 โดยระบุขอตั้งกระทู้ถามนายกรัฐมนตรีโดยตรง ในสภาผู้แทนราษฎรและให้ตอบเป็นการด่วน¹ ต่อมานายเลียง ไชยกาล ได้ยื่นกระทู้ด่วนมาก เรื่องพระคลังข้างที่มีการทุจริต (ฉบับที่ 2) ถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2480 เพื่อให้นายกรัฐมนตรีตอบเป็นการด่วน² เมื่อมีการสอบสวนข้อเท็จจริง ทำให้พบว่า มีรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลหลายคนมีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนากราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อแสดงความรับผิดชอบ เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2480 เป็นต้น

4.บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 ก็เป็นรัฐธรรมนูญอีกฉบับที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1) และสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2) จะเห็นได้ว่า รัฐบาลชุดนี้เกิดจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2494 และคณะรัฐประหารก็ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 หลังจากนั้นคณะรัฐประหารได้ประกาศแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 จำนวน 123 คน³ ต่อมาในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2495 รัฐบาลได้จัดให้มีการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นที่สังเกตว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง มีผู้ได้รับการแต่งตั้ง ดังนี้ คือ ทหาร 91 คน พลเรือน 21 คน และตำรวจ 11 คน รวมทั้งสิ้น 123 คน⁴ ต่อมาเมื่อเกิดการรัฐประหารเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2500 คณะรัฐประหารได้มีการประกาศแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2500 จำนวนทั้งสิ้น 121 คน⁵ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งประกอบด้วย ทหาร 104 คน พลเรือน 14 คน ตำรวจ 3 คน จึงเห็นได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2495 ถึง พ.ศ.2500 ฝ่ายทหารได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด มีพลเรือนและตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ตลอดระยะเวลาดังกล่าว การเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง เสนอร่างมากถึง 129 ฉบับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง เสนอเพียง 3 ฉบับ จะเห็นได้ว่าในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎรเกือบทุกครั้ง สมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง ให้ความสนใจร่วมอภิปรายและซักถามน้อยมาก และบางครั้งก็ไม่ร่วม

¹ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กระทู้ถามที่ 113/2488 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2480. เรื่อง สงสัยเจ้าพนักงานของกรมพระคลังข้างที่กระทำการไม่งามของนายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี.

² สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กระทู้ถามที่ 116/2488 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2480. เรื่อง พระคลังข้างที่ที่มีการทุจริต (ฉบับที่ 2) จากนายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี

³ ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. (2526). เล่มเดิม, หน้า 17 – 20

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 725 – 727.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 885 – 888.

อภิปรายและซักถามด้วยเลย โดยเฉพาะกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรี บางครั้งสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง ก็อภิปรายสนับสนุนหรือแก้ต่างให้กับรัฐบาล¹

สำหรับกรณีที่มีการลงมติให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีก่อนเข้ารับบริหารประเทศ ในวันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2500 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ให้ความไว้วางใจเสียงข้างมากเพราะ ภายหลังจากรัฐประหารภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 คณะรัฐประหารได้ประกาศยกเลิกสมาชิกทั้งที่มาจากการเลือกตั้งและสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งที่เป็นพรรคพวกของจอมพล ป.พิบูลสงคราม สภาผู้แทนราษฎรจึงมีแต่สมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง ที่เป็นพรรคพวกของคณะรัฐประหารเพียงประเภทเดียว (ยังมีได้เลือกตั้งใหม่) ด้วยเหตุนี้จึงได้ให้การรับรองการแถลงนโยบายของรัฐบาลนายพจน์ สารสิน ซึ่งเป็นรัฐบาลของคณะรัฐประหารอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนในการตั้งกระทู้ถามส่วนใหญ่เป็นกระทู้ถามของสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง และเป็นกระทู้ที่มีลักษณะควบคุมการทำงานของรัฐบาล ขณะที่สมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง ไม่สนใจควบคุมสอดส่องการทำงานของรัฐบาลแม้แต่น้อย

นอกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือรัฐบาลแล้วยังช่วยขัดขวางการกระทำของสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง อันจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลด้วยการไม่ให้ความเห็นชอบกับพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง ทำให้พระราชบัญญัติต้องตกไป เช่น ญัตติขอเปิดอภิปรายตามนโยบายของรัฐ (พ.ศ. 2501) ญัตติขอให้คณะรัฐมนตรีถอนร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ. 2501 ไปปรับปรุงใหม่ และญัตติขอให้รัฐบาลแจ้งเรื่องในประเทศไทยได้ตกลงประกาศสถาปนาความมั่นคงร่วมกัน และเรื่องการกบฏจลาจล เมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2501 ให้สภาผู้แทนราษฎรทราบ ฯลฯ เป็นต้น²

จากกรณีเช่นนี้ แทนที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง จะได้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง เพื่อส่งเสริมและประคับประคองการปกครองประชาธิปไตย แต่กลับใช้อำนาจที่มีอยู่ขัดขวางและเหนี่ยวรั้งการใช้อำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนจนไม่สามารถควบคุมได้ อันเป็นการขัดขวางพัฒนาการระบบประชาธิปไตยของไทย

¹ สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 10/2500 (สามัญ) ชุดที่ 2. วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2500.

² สำนักราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สมุดบัญชีเก็บร่างพระราชบัญญัติ ญัตติและเรื่องทั่ว ๆ ไป พ.ศ. 2495, 2496, 2497 และ 2501. แยกเก็บเป็นรายปี.

สรุป

นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.2502 ประเทศไทยมีสภาผู้แทนราษฎรในระบอบรัฐสภาเพียงสภาเดียว แต่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือ ประเภทที่มาจากการเลือกตั้งและการแต่งตั้งในรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุด 3 ฉบับ คือ (1) พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475 (2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 และ (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495

ในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475 นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยและมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งประเภทเดียว เพราะเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งส่วนใหญ่จึงเป็นพลเรือน มีทหารจำนวนน้อย และมีตำรวจน้อยมาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีบทบาทสำคัญในการตราและพิจารณาพระราชบัญญัติต่างๆ สำหรับการบริหารประเทศ ขณะเดียวกันก็เป็นฐานอำนาจทางด้านนิติบัญญัติให้กับฝ่ายบริหารในขณะนั้น เพราะการที่คณะราษฎรได้แต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่มีสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสนับสนุนรัฐบาลอย่างเด่นชัดแทบจะในทุกๆ เรื่อง

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็มีสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง (ส.ส.ประเภทที่ 1) และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้ง (ส.ส. ประเภทที่ 2) ในจำนวนเท่ากัน ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งนั้น ปรากฏว่าฝ่ายทหารได้รับการแต่งตั้งมากกว่าพลเรือนถึง 21 คน (ทหารจำนวน 49 คน – พลเรือน 28 คน)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.2475 ได้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาและผ่านร่างพระราชบัญญัติที่สำคัญๆ เป็นจำนวนมาก เช่น “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2476 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2478” เพื่อประโยชน์ต่อเสถียรภาพของรัฐบาล พระราชบัญญัติการจัดตั้งธนาคารชาติไทย พ.ศ.2482 แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 รวมจำนวน 4 ครั้ง และพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489 ฯลฯ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการแต่งตั้งมักจะทำให้การสนับสนุนรัฐบาล และไม่ค่อยจะมีการตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีจนแทบจะไม่มีบทบาทในเรื่องนี้ต่างกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งจะมีบทบาทในการตั้งกระทู้ถาม ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งมักจะมีความสัมพันธ์กับรัฐบาลที่เป็นผู้เสนอชื่อมากเป็นพิเศษจึงมักเป็นฐานอำนาจและช่วยรักษาเสถียรภาพของรัฐบาล แต่ถึงกระนั้นก็มีบางครั้งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งก็ร่วมมือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งในการไม่ลงมติอนุมัติให้ร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐบาลเป็นผู้เสนอให้ผ่านเป็นกฎหมายส่งผลให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปตลอดระยะเวลา พ.ศ.2475 – พ.ศ.2489 ประเทศไทยมีรัฐสภาที่มีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การแต่งตั้งเพียงประเภทเดียวในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475 และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากทั้งการเลือกตั้งและจากการแต่งตั้งในจำนวนเท่ากัน จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 และภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 รัฐสภาไทยก็มีสภาผู้แทนราษฎรสภาเดียว และมีสมาชิกประเภทเลือกตั้งและประเภทแต่งตั้งในจำนวนเท่ากัน

การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะที่เป็นผู้พิจารณาร่างกฎหมายและควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลนั้นมาจากการเลือกตั้งและการแต่งตั้งในจำนวนเท่าๆ กันก็ดีหรือมาจากการแต่งตั้งเพียงประเภทเดียวก็ดีย่อมจะกลายเป็นอำนาจของรัฐบาลได้อย่างแน่นอน ยกเว้นเมื่อประเทศกำลังเผชิญหน้ากับวิกฤตทางการเมืองระหว่างประเทศดังเช่นตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม หรือเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำกองทัพกับรัฐบาลในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม จนเกิดการรัฐประหารเมื่อ พ.ศ.2500 นับเป็นการสิ้นสุดอำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งมีปัจจัยอื่นเป็นตัวแปรที่ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้ให้การสนับสนุนรัฐบาล อันนำไปสู่การหมดอำนาจของรัฐบาล

ปัญหาที่น่าสังเกตคือว่า ทำไมรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงสั่นคลอนก่อนหน้าที่จะถูกคณะทหารกระทำรัฐประหาร ทั้งๆ ที่ในสภาผู้แทนราษฎรก็มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การแต่งตั้งเป็นส่วนใหญ่และเกือบทั้งหมดมาจากผู้คุมกำลังและมีอำนาจในกองทัพ สาเหตุก็มาจากเกิดความแตกแยกระหว่างจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบก ทำให้บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การแต่งตั้งส่วนใหญ่ที่เป็นทหารในกองทัพได้ลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผลทำให้เสถียรภาพของรัฐบาล สั่นคลอน

อย่างไรก็ตามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การแต่งตั้งก็มีปัญหามาตั้งแต่สมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 มาแล้ว ดังจะเห็นได้จากในพระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัฐบาล เพื่อให้นำเสนอสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณารวม 8 ข้อ ซึ่งข้อสำคัญประการหนึ่งในพระราชบันทึกนั้นก็คือ พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ให้แก้ไขเกี่ยวกับสมาชิกประเภทแต่งตั้งเสียใหม่ เพราะเท่าที่ผ่านมาเห็นแต่รัฐบาลแต่งตั้งแต่พวกที่อยู่ในคณะราษฎรเป็นส่วนใหญ่ โดยมีได้พิจารณาถึงคุณวุฒิและความเหมาะสมเฉพาะบุคคล แต่ปรากฏว่าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้มีมติให้ผ่านระเบียบวาระการพิจารณาเรื่องนี้ไป เพราะเห็นว่ารัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติตามพระราชประสงค์ได้ แสดงให้เห็นว่าการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 นั้นเป็นฐานอำนาจทางการเมืองที่สำคัญของรัฐบาล รัฐบาลจึงไม่พิจารณาเปลี่ยนแปลงวิธีการแต่งตั้ง ซึ่งอาจจะกระทบกับเสถียรภาพของรัฐบาล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ผ่านมาในอดีตหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นต้นมาเกือบ 3 ทศวรรษ ประเทศไทยมีสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การแต่งตั้งจำนวนเท่ากับที่มาจาก การเลือกตั้ง และได้กลายเป็นฐานอำนาจของรัฐบาลแทนที่จะเป็นพี่เลี้ยงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งสำหรับการพิจารณาร่างกฎหมายและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้รัฐสภาไทยมิใช่เป็นตัวแทนของ

ประชาชนอย่างแท้จริง การเมืองไทยในระบบรัฐสภาจึงล้มลุกคลุกคลานมาตลอด และหนีไม่พ้นกับการปกครองในระบอบเผด็จการทหารระหว่างพ.ศ.2502 – พ.ศ.2516 จนกระทั่งเกิดการเรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชนเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ประชาธิปไตยของไทยจึงได้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง

บรรณานุกรม

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 20/2475. วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2475.

- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 22/2475. วันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2475.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 26/2475. วันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2475.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 27/2475. วันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2475.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 30/2475. วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2475.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 32/2475. วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ.2475.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 35/2475. วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2475.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 24/2476 (สามัญ). วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2476.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 26/2476 (สามัญ). วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2476.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 2/2478 (สามัญ) สมัยที่ 2. วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2478.
- _____. สำเนากระทู้ถามที่ 113/2480. วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2480.
- _____. สำเนากระทู้ถามที่ 116/2480. วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2480.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 17/2481 (สามัญ). วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2481.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 23/2481 (สามัญ). วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2481.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 9/2482 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3. วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2476.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 18/2482 (สามัญ). วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2482.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 6/2483 (สามัญ). วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2483.

- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 8/2483 (สามัญ). วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2483.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 15/2483 (สามัญ). วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2483.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4/2487 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3. วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2487.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 5/2487 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3. วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2487.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 2/2488 (สามัญ). วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2488.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4/2488 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3. วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2488.
- _____. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 10/2500 (สามัญ) ชุดที่ 2. วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2500.
- _____. สมุดบัญชีเก็บร่างพระราชบัญญัติ ญัตติและเรื่องทั่ว ๆ ไป พ.ศ. 2495, 2496, 2497 และ 2501. (แผนกเก็บเป็นรายปี)

หนังสือ

- ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. (2526). วรรณกรรมไทยเรื่อง “รัฐสภาไทยในรอบ 42 ปี. กรุงเทพฯ : มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ.
- พวงร้อย กล่อมเอี้ยง. (2516). พระบรมราโชบายเกี่ยวกับปัญหาชาวจีนในพระราชอาณาเขต รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการศึกษา.
- นรนิติ เศรษฐบุตรและโกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์. (2517). เมืองไทยในระบบรัฐสภา. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา.
- สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ บรรณาธิการ. (2520). สยามจดหมายเหตุบันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ บันทึกประวัติศาสตร์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2519. กรุงเทพฯ : บริษัทสยามบรรณ จำกัด.